

DIATRIBE PHILOLOGICO-APOLOGETICA
DE
בָּצְלִי אַסְפֵּלֶת
S I V E
MAGISTRIS COLLECTIONVM
ADVERSVS
DN. M. CHRISTOPHORI ECKMANNI
V. D. M.
VBERIOREM DECLARATIONEM
QVAM
DIE XXIII. APRIL. A. M DCC XXIX.
LOCO HORISQVE CONSVETIS
PVBLICE VENTILABVNT
PRAESES
M. CHRISTIANVS STEPHANI

STRELA-SILES.

ET
RESPONDENS
IOHANNES GEORGIVS HALPITIVS
LVB. LVSAT.

VITEMBERGAE
LITERIS GERDESIAE, VIDVAE.

Coll. diss. A
116, 55

a. CXVI. 55.

בגבורת האלים
PRAEFAMEN.

§. I.

um ante biennium fere in lucem prodirent: *Ocœfio*
M. C. E. Unvorgreifliche Gedancken von Disserta-
denen Meistern der Versammlungen über die Worte Ecclesiast. XII. II. (a) iisque no-
va quædam & haec tenus inaudita hujus Ora-
culi expositio exhiberetur, ex qua varia con-
sestaria & observationes minus probabiles
eliciebantur; salubri consilio Max. Rev. Dn.

L. FRANC. WOKENII admonitus operæ
premium duxi, Meditationes illas binis exercitationibus (b) ad li-
mam modeste revocare.

§. II. Adversus utramque hanc Exercitationem sententiam suam vindicare contendit, nomenque suum, quo huic delitescere maluerat, palam professus est Cl. earum Meditationum Auctor, Dn. M. CHRISTOPH. ECKMANNUS in *Vberiore sententiae sue de Magistris Collectionum declaratione* (c), in qua priora partim defendere, partim nova addere sustinuit.

§. III. Suscepit igitur altera vice causæ meæ præsidium Dn. L. WOKENIUS, sibique proposuit, eam male tornatam incidi reddere Declarationem, simulque supra laudatum Scripturæ locum ab omnibus detorsionibus liberare, & sic nostram illius expositionem, cui Sectionem I. prioris Dissertationis dicavimus, ulterius & dilucidius tueri, quod pro eruditionis suæ *Ճապան* fecit in *Disp. de nuperrime ex-cogitato Vchalis, Jeddonis, Bathseba, Synedrii & Salomonis colloquio* (d).

§. IV. Atque ita labefactato fundamento, scil. illa recens exco-gitata hujus loci interpretatione, id quoque, quod huic superstru-

A 2

etum

(a) Exstant in *Antiquo-Nov. Theol.* A. 1727. p. 107. sqq. (b) Quarum prior sub moderamine Cel. Dn. L. WOKENII habita est de *five Magistris Collectionum*; altera de *Quæstione: An Moses Genesin e Sche-dis Patriarcharum collegerit?* utraque eod. an. 1727.. (c) Quæ inserta est *Antiquo-Novis Theol.* A. 1728. p. 467. sqq. (d) Habita est mense Octobri anni superioris 1728.

Occas. pro- Etum fuit, inventum de **בעל אסיפות** seu dominis collectionum ipsisque eorum collectionibus æque corruit. Cum autem nihilominus Dn. M. ECKMANNUS nova isti sententiæ confirmandæ ac tuerendæ subsidia conquisiverit, suamque *Declarationem* etiam Sectioni alteri Disputationis prioris & toti Dissertationi posteriori opposuerit; ac præterea utriusque defensionem Dn. L. WOKENIUS de industria mihi reliquerit: non ægre feret *Dn. Dissentiens*, si residuam quoque illius *Declarationis* partem placidæ disquisitioni subjecero, meamque contrariam sententiam, quanta fieri poterit brevitate, hac Diatribe uberior declaravero.

Divisio in §. V. Hanc vero' totam opellam *tribus* absolvam *Sectionibus*. *tres partes.* Prima generatim de Collectoribus ipsisque Collectionibus agit. Secunda speciatim inquiret in quasdam Librorum Canonicorum, ex mente *Dn. Adversarii*, factas Collectiones. Tertiæ eique specialissimæ reservabo vindicias quæstionis de libro Geneseos ex schedis Patriarcharum a Mose non collecto. **ירוח הושענו בחסוך**

SECTIO I. GENERALIS.

De Collectoribus & Collectionibus Scripturæ S.

Summa §. I. Summa totius controversiæ in has potissimum Quæstiones *controversiæ* resolvitur.

- I. An Libri quidam Canonici, quoad formam internam, uspiam fuerint hinc inde dispersi & pene deperditi?
- II. An in Synagoga vel Synedrio passim dispersi latuerint?
- III. An Prophetarum, maximeque Videntium, quos *Dn. Observator Viris Θεοπνεύσοις* contradistincti, munus fuerit, colligere istiusmodi scripta?
- IV. An potuerint hac collectione perficere canonem?

Huc omnino redit nostra, quam dedimus (*a*), status controversiæ formatio, ex Dn. M. ECKMANNI *Meditationibus* supra allegatis (*b*) collecta.

Quæst. I. §. II. Circa *primam Quæstionem* iterum iterumque monendum est, nobis non esse sermonem de forma externa, sed interna (*c*). *An libri* quidam Canonici, quo ad formam *internam*, nobis non esse sermonem de forma externa, sed interna (*c*). *fuerint dispersi* & *pene deperi- diti?* Cum autem *Dn. Dissentiens* (*d*) scribit, sibi unice de externa forma fuisse

(*a*) Disp. de Magistr. Collection. Sect. II. §. 5. p. 35. sq. (*b*) vid. Antiqu. Nov. Theol. A. 1727. p. 111. 113. (*c*) vid. Disp. de Magistr. Collect. p. 35. §. 4. & p. 47 & 49. (*d*) Ant. Nov. A. 1728. p. 477.

fuisse sermonem, non parum statum controversiae immutat. Etenim quia existimat (a), *Mosi divinitus fuisse injunctum, ut ea, quæ ad oeconomiam DEI pertinerent, ex Manuscriptis, in Egyptum delatis, colligeret, reliqua vero in iis præteriret, vel leviter tangere*; quin imo insuper addit (b), eundem quædam ex aliorum *Æeoniusia consignasse, quædam vero, ubi DEUS quid ad integratem vel dilucidationem historiæ addendum judicaverit, ex Æeoniusia sibi facta scriptisse*; quis non videt, his omnibus collectionem circa formam internam insinuari? Et quis negaverit, ex diversis diverorum auctorum scriptis unam consarcinare historiam, quædam ex illis eligere, alia prætermittere, quædam strictim delibile, alia etiam addere; ista omnia formam ingredi internam? Iam vero collectio, quæ circa internam formam versatur, presupponit quoque scripti alicujus quoad eandem formam dissipationem. Quapropter haud immerito quærimus, an libri quidam Canonici, quæ formam hanc internam, uspiam fuerint dispersi & pene deperditi? Negamus autem Quæstionem, 1) quia forma constituit esse rei. Si igitur forma quorundam Librorum Canonicorum interna dispersa fuisset aut immutata aut fere deperdita, num quæso in salvo perstiterissent ipsi illi Canonici libri? 2) Quia repugnat Scripturæ S. perfectio & integritas. 3) Quia obstat singularis circa libros *Æeoniusia* Numinis providentia. Nam eadem provida Dei cura, quæ prohibuit, ne hi libri penitus intercederent, etiam impedivit, quo minus PENE perirent. Vrget quidem *Dn. Dissentiens* hanc particulam PENE, *es habe solche fast verlohrne Göttliche Schriften gegeben* (c), quam vocat terminum alienantem, qui indicet, obstitisse aliquid, ne id fieret (d): at enim vero cum isthac vocula non nisi per has locutiones exponi possit: *Parum abfuit, proxime abfuit, quin perierint*; contra vero, ne id actu contingere, obstitit ipsa specialissima DEI cura & providentia, potius dicere jubemur: *Multum abfuit, procul abfuit*, quin vel minimum iota aut apex, nedum totus liber Canonicus aut pars illius interiret, vid. Matth. V. 18. Adeoque nondum evanescunt, quæ adversus contrariam sententiam monuimus (e): 4) Accessit Ecclesiæ Israëliticæ in asservando S. Codice fidelitas, quæ etiam laudatur Rom III.

A 3

2. (a)

(a) ib. A. 1727. p. 112. (b) ib. A. 1728. p. 480. (c) Ant. Nov. Theol. A. 1727. p. 113. (d) ib. A. 1728. p. 476. (e) Disp. cit. p. 40. § 8.

2. (a) & a qua, ut MUSÆUS (b) loquitur, *ipſi libri autographi*
NB. summa cura & studio osservati & transmissi fuerunt. Quæ
 verba, a Dñ. Adversario allegata (c), ejus sententiæ, tantum abest,
 ut faveant, ut potius e diametro contradicant. Sic enim iterum
multum abfuit, quin perire potuerint libri Θεόπνευστοι. Et licet
 quoque tempus fuerit, quo liber legis aliquando, incuria impiorum
 Regum & Sacerdotum, neglectus jacuerit, quod ipſi concessimus
 (d), & vel memorabilis locus 2. Reg. XXII. 8. sqq. evincit (e); atta-
 men ea culpa nec omnibus aut hominibus aut temporibus tribuen-
 da, eadem etiam tempestate liber ille in templo conservatus, ac
 singulari DEI cura salvus ac integer perduravit. Et sic, posito illo
 ad tempus dominante neglectu, nondum cum *Viro Doctiss.* conve-
 nimus, ut quidem opinatur (f).

Quæſtio II.
An Libri quidam Canonici in Synagogis disperſi la-
tuerint?

§. III. Quod secundam *Quæſtionem* concernit, planum fecimus
 (g), Cl. Dñ. *Adversarium* non satis probasse, Viros Θεόπνευστος
 libros suos tradiſſe Synagogæ. Ad hæc respondet, se vocem Syn-
 agogæ accipere in latiori significatu pro קהֵל atque ipsa Ecclesia.
 Ast ut primo de harum vocum notione quid observemus, non
 inficias ibimus, קהֵל notare universam populi multitudinem, quæ
 in societatem coaluit, atque eatenus significatui Ecclesiæ quodammodo
 respondere, vocem tamen Συναγωγῆς magis respicere Hebr.
 עֲרָה quæ notat qualemcumque conventum & multorum & pauciorum,
 in primis conditum & statum, qualis erat in congregationibus
 Magistratum, sc. Synedriis, & populi quoque, in Synagogis, ita ut
 totus quidem קהֵל vocari queat עֲרָה, non vero omnis fit
 קהֵל, quod fuse persequitur VITRINGA (h). Ad rem ut acce-
 damus, Cl. *Viri* sententiam nec ipsius rationes adduſtæ, nec Mu-
 sæi verba adſtruunt. Largimur ambabus, Scripta Canonica Eccle-
 siæ esse oblata, non tamen exinde sequitur, oblata esse Synedrio,
 quod ipſe jam contendit. Ecclesia enim ex pluribæs constabat membris,
 quam quæ continebat Synedrium. Adhæc ipſi multitudini promul-
 ganda erat DEI voluntas in voluminibus illis confignata. Iam ve-
 ro Synedria paucorum erant, nec turbæ promiscuæ ad ea patebat
 aditus

(a) vid. QVENSTED. System. Theol. P. I. p. 189. CALOVIVS Theol. Apost. Rom. p. 71. sqq. aliique. (b) Introduc. in Theol. P. II. c. 6. p. 545. (c) l. c. p. 475. (d) Disp. l. c. (e) vid. præter Vitringam & alios ib. alle-
 gatos, RAVPP. Biblioth. portat. ad h. l. p. 116. SEB. SCHMID. &c. (f) l. c. p. 477. (g) Disp. cit. p. 38. (h) de Synagog. vet. lib. I. Part. I. cap. I. p. 77.
 sqq. conf. Cel. Dñ. STOCK. Lex. Hebr. p. 930.

aditus & concursus. Nec in Synedriis docebatur, sed judicabatur populus (a). Adeoque quando viris Legis divinæ peritis, Sacerdotibus ac Levitis denegare noluimus (b) curam & studium S. Scripturis impensum, nondum concessimus, id omne factum esse in Synedriis.

§. IV. Cum igitur horum omnium solidam probationem ex parte *Dn. Adversarii* hucdum desideremus, inde fluit, nec eum sat probatam dedisse opinionem de Librorum Canonicorum in Synagogis vel, ut jam loqui amat, Synedriis dispersione & negle^ctu. Nec meminimus, ipsum huic rei demonstrandæ locum e Scriptura attulisse, præter unicum 2. Chron. XXXIV. 14. cui παράλληλος est ille 2. Reg. XXII. 8. Sed præter ea, quæ supra regessimus, illud addendum est: 1) inventum tunc esse librum legis, non ut dispersum, lacerum & variis quasi laciniis constantem, ita ut tantum non ex omnibus angulis colligendus & converrendus fuisset; sed dicitur in singulari סְפָר תּוֹرַת יְהוָה בֵּין מִשְׁנָה & quidem יְהוָה בֵּין מִשְׁנָה idem ille liber legis Domini, quomodo per Mosen conscriptus erat. 2) Repertus est non in Synagoga, non in Synedrio, sed בֵּית יְהוָה in domo Domini, quod ipse concedit *Dn. Adversarius* (c). At excipit, Synedrium fuisse intra templi pomœria, adeoque hæc non inter se pugnare, nim. libros eos conservatos fuisse in templo, simulque etiam in Synedrio. Resp. 1) ponamus, Synedrium habitum fuisse in atriis & portis templi (d), magnum quoque Synedrium celebratum esse in loco גְּתַת (e); ignoramus tamen, quando ortum sit, atque num eo jam tempore viguerit, quo scripta Canonica a sanctis suis Auctoribus tradita sunt Ecclesiæ. Imo novimus, Synedrium non semper convocatum fuisse juxta templum, sed etiam, ut tradunt Hebræi, concessisse ad tabernas quasdam aliaque loca (f): & aliquando procul a templo abfuisse, vel solus in aprico ponit locus Act. V. 21. 27.

2) Non

(a) Vid. Cel. Dn. L. WOKENII Disp. de Vchalis, Jeddonis, &c Colloq. p. II. HOTTING. Compend. Theol. Iud. quod subjunxit Enneadi Diff. Philol. Theol. c. 5. p. 279. sq. c. 6. p. 303. SELDENVS de Synedriis, aliisque. (b) Diff. nostra p. 37. (c) loc. cit. p. 476. (d) vid. Tract. Sanhedrin c. II. §. 2. Middoth. c. 2. § 3. 4. AVG. PFEIFF. Dub. Vex. Cent. II. Tract. de Locis S. c. 3. & c. 5. Opp. Philol. p. 220. & 222. it. Specim. Antiquit. Ebraic. c. 12. Opp. Phil. p. 1014. aliisque multi. (e) conf. præter loca modo alleg. SELDENUS de Success. p. 364. & de Synedr. I. 2. c. 5. p. 150. c. 15. p. 381. seqq. JAC. IUDA LEO de templo Hieros. I. 2. num. 128. WAGENSEIL. in Sota, p. 232. (f) conf. PFEIFF. Antiqu. I. c.

2) Non confessim sequitur: Si Canonici libri repositi sunt intra templi pomœria, & Synedrium fuit intra ea, ergo reconditi sunt in Synedrio: Nonne templum latius patebat? Et nonne, si quid definire velimus, locus dignior erat Sanctum sanctorum, vel saltem Sanctum stricte sic dictum (*a*)? 3) Rationes, quas adjecit *Cl. Vir.*, nihil minus, quam quod ei videntur, demonstrant. Neque enim ex nostro illo oraculo controverso Eccles. XII. II. nec ex ullo, ab ipso adducto, loco Proverb. aut tempore Salomonis existisse, aut in templo plantarum fuisse Synedrium, excuspi poterit, ut solide & erudite ipsi ostendit *Vir Max. Rev. Dn. L. WOKENIUS* (*b*). Præterea non possum satis mirari, quomodo *Dn. Adversarius* ex verbis Iesa. VIII. 16. elicere velit, sancta volumina in Synedrio esse asservata. 1) Quantum divinare nobis licet, voces **תְּבוֹרָה** & **עֲרָה** confundit, cum tamen earum & radix & significatio sit diversissima, hac ab **יִעַר**, illa ab **שָׁוֵר** descendente (*c*), hac obtinente notionem Cœtus, illa significatum Testimonii, ut ex collatione locorum S. Codicis ejusdemque Cap. vers. 20. satis appareat. 2) Non ait divinus Vates, Legem ligari debere ad vel in **תְּעוֹדָה** חותם **גּוֹר** **תְּבוֹרָה** liga testimonium, **תְּבוֹרָה** obsigna Legem. 3) Inter utramque propositionem magnus accentus **א** intercedit. 4) Non sine ingenti catachresi diceretur: Alliga Legem ad Synedrium, i. e. in hoc reconde & asserva. 5) Ut nec locus hic nobis fit nec animus exponendi hoc oraculum; nunquam tamen nobis persuaderi patiemur, in hoc **פָסָק** Spiritum S. intendere Synedrium, cuius in tota textus **συναφεία**, sive antecedentia sive consequentia spectes, nec vola est nec nestigium (*d*).

Quæstio III. §. V. Progredimur ad tertiam Quæstionem, ubi *Vir Pl. Rev. an Prophe-* I. distingvit inter Viros Θεοπνέυστα latius & angustius sumtos, tarum **בָּנָי** five inter Prophetas,, qui (acti) a Spiritu S. locuti, & inter il-*Videntium munus fue-* los, qui ad munus propheticum publice obeundum divinitus vocati rit, scripta & missi fuerint. Hos, non illos, vult intellectos, adeoque his, Θεοπνέυστα non illis, tribuit Librorum S. collectionem. Resp. ne sic quidem colligere?

Nam 1) Viros DEI sanctos seu Θεοπνέυστου

(*a*) vid. præter Scriptores Disp. nostra p. 38. seqq. citt. QVENSTED. System. P. I. p. 60. (*b*) Diff. ejus laud. p. 9. sqq. (*c*) ut **תְּבוֹא** a **תְּבוֹא**, **בָּנָי** a **בָּנָי**, &c. vid. DANZ. Parad. Nom. & Verb. p. 102. (*d*) vid. RAUPP. Biblioth. portat. h. I. & in Lex. p. 418. SEB. SCHMID. alii- que in h. I.

πνεύσεις, & Prophetas non ut latius & angustius distinxerat, sed hōce illis directe opposuerat, dicens, DEUM excitasse *Prophetas*, qui *sanctorum DEI virorum* scripta colligerent (*a*), & sic nondum perit admonitio nostra (*b*). 2) Vereor, ut hæc distinctio in Scriptura sit fundata. Prophetæ enim, sive ore sive calamo voluntatem DEI hominibus manifestarent, extraordinarii erant Ecclesiæ Ministri, eorumque officium extraordinarium, adeoque de omnibus, qui propheta- tarunt, dici potest, eosdem fuisse Prophetas, a Spiritu Dei actos esse locutos, & ad munus propheticum, aut semper, aut ad tempus tantum, obeundum vocatos ac missos (*c*). 3) Esto, hanc distinctionem in re fundari, unde probatur, Prophetas publico munere functiones reliquorum scripta collegisse?

§. VI. II. *Dn. Dissentiens* suam opinionem, *qua Videntes Prophetis* contradistingvit, ita tuetur, ut hos dicere videatur, *quibus se DEUS vel per somnum, vel per ecstasim, &c. revelavit*; illos vero, quibus fecus. Evidem in Diss. nostra (*d*), adductis aliorum sententiis, nihil definitivus; jam vero illam *Cl. Viri* distinctionem accuratiori lance perpendemus. 1) Mosi Deus se non per ecstases, somnia &c. revelavit, Num. XII. 6. 7. 8. & tamen Propheta dicitur, Deut. XVIII. 15. 18. coll. cum Act. III. 22. & VII. 37. (*e*) Eum autem fuisse *Videntem*, ex hoc loco, ut quidem credit (*f*), probare nunquam poterit. 2) Discere ab eo velimus, annon etiam Jesaiam, Jeremiam, Ezechielem, Danielem aliasque pro Prophetis agnoscat? Atqui ex ejus hypothesi Videntibus quidem, siquidem illis Deus se suamque voluntatem præclaris visionibus revelavit, non autem prophetis accensendi essent. 3) Ad demonstrandum, nomen Prophetarum & Videntium iisdem fuisse commune, vix illustrior locus profat quam I. Sam. IX. 9. ubi iidem, qui posteriori ætate Prophetæ, olim Videntes dicti leguntur. E quibus manifestum est, nominis discrepantiam non diversitatē muneric deberi, sed temporis, prouti ipse Samuel, qui ibid. Videns appellatur, aliis locis Propheta audit, ut I. Sam. III. 20. & Act. III. 24. Hosque titulos ut *συνωνύμοις* agnoscunt HOTTINGERUS (*g*), Joh. GERHARDUS (*h*), Joh. OLEARIUS (*i*), aliquique multi.

§. VII. III. *Se non scripsisse*, ait, *omnes Prophetas & Videntes Volumina sancta collegisse*, neque solos Videntes, sed & Prophetas

B

& Vi-

(*a*) Ant. Nov. Theol. Ao. 1727. p. III. (*b*) Disp. p. 41. (*c*) Vid. JOH. OLEAR. System. Theol. posit. p. 974. sq. (*d*) p. 41. sq. (*e*) vid. HOTTING. Thes. Phil. I. 2. c. 3. Sect. 4. p. m. 568. sqq. (*f*) I. c. (*g*) loc. laud. p. 563. (*h*) in Exegef. Loc. I. p. 171. ubi etiam rationem, cur Prophetæ dicti sint Videntes, addit. (*i*) loc. alleg.

Videntes. Quoad prius resp. 1) quamvis non negaverimus, eum Vniversale Signum non adhibuisse, nec tamen hoc a vero abludit, ipsum nimis generatim ac sine omni restrictione & limitatione dixisse: *Solche Seher und Schauer waren die Herren der Versammlungen* (a). 2) Si non omnes, sed aliqui modo Prophetæ & Videntes fuerint ejusmodi collectores, an exinde ad Mosen, Samuelem, Gad &c. concludi potest? Quid enim ex meritis sequitur particularibus? 3) Non modo non de omnibus, sed ne de aliquibus quidem illud demonstravit. Quoad posterius, ostendat nobis discrimen int. **דואים נבאים**.

§. VIII. IV. *Non unicum hoc illorum fuisse officium*, largitur, *scripta Θεόπνευστα colligere, sed & scribendi docendique functos esse munere.* Resp. Nos etiam negamus, collectionem eam fuisse ipsorum muneric partem. Incusat quidem nos *Cl. Vir* (b) neglectus elenchi, ubi scripsimus, Prophetas graviori munere, quam ille ipsis tribuit, sc. Librorum Θεοπνεύστων (N.B.) *non collectione, sed scriptione* fuisse defunctos. Miramur sane. Convenit inter nos quoad scriptionem, pugna est quoad collectionem. Ille Prophetis hanc tribuit, nos denegamus. Ergone in contradictione versamur?

§. IX. V. Neque magis ejus causam juvat limitatio, qua dicit, *non semper illis injunctum fuisse hoc munus, sed tum demum, cum divinitus admonerentur.* Antea enim generatim affirmaverat, Prophetas & Videntes, Mosen, Gad, Jeddo, alios, fuisse **בעל אספות**, cum vero eos non semper, h. l. nec omnes, praecedente num. III. contendat, fuisse, controversiae statum inflectit, ut recte monuit Cel. Dn. L. WOKENIUS (c). Et quid si negemus, unquam iis demandatum esse id muneric? Incumbit Dn. *Dissentienti* probatio, quod illi & quando hac de re cœlitus fuerint admoniti.

§. X. Tandem hæc omnia conjunctim consideremus, ut palam fiat, an & quomodo cohærent. Censet Dn. *Adversarius*, 1. Scripta Canonica tradita fuisse Synagogæ (d) vel Synedrio (e), 2. eadem in Synedrio esse dispersa & fere deperdita (f), 3. inter assessores ejusdem Synedrii, cui tradita & in quo dispersa sint hujusmodi scripta, fuisse Prophetas (g), quod cum Hebræis opinatur (h), 4. eadem Scripta, tradita, affervata & dispersa in eo Synedrio, in quo præ-

fen-

(a) Ant. Nov. A. 1727. p. 113. (b) Ant. Nov. A. 1728. p. 476. (c) Disp. laud. p. 24. (d) Antiq. Nov. A. 1727. p. 111. (e) ib. A. 1728. p. 476. (f) ib. A. 1727. p. 111. (g) A. 1728. p. 473. vid. tamen, quæ hic monet modo laud. Dn. L. WOKENIUS I. c. p. 11. (h) vid. SCHICKARD. de Jur. reg. HOTTING. Comp. Theol. Iud. cap. 6. Sect. I. p. 302, alii.

sentes & asseffores fuerunt Prophetæ & Videntes, ab iisdem iterum fuisse collecta. Qualis quæso inter isthac nexus? qualis convenientia? An credendum, Prophetas, si in Synedrio præsentes, imo asseffores fuerint, concessuros fuisse, ut libri Θεόπνευστοι dispergerentur? Alia ut taceamus.

§. XL. Restat *ultima Quæstio*, num Prophetæ & Videntes suis *Quæstio V.* collectionibus, quas illis assignat *Cl. Vir*, potuerint perficere Canonem? *An Prophetae collectio-* & remotis illis notionibus, quas non hujus loci esse autumat, *deni lusdam po-* que, inquit, perficere Canonem idem est, ac scriptum αὐτοῦ γέραθον ε>stuerint per- Θεόπνευστον vel ejus partem jussu divino Ecclesiæ jam exhibitam, *Si perficere Ca-* *injuria temporis aut negligentia hominum ad tempus dispersam, di-* nuo Ecclesiæ offerre, ut iterum suo inseratur autographo, aut, si pecu- liaris liber fuit, reliquis libris Θεόπνευστοις inseratur. Sed 1) hic multæ cumulantur petitiones principii, & quasi jam confecta & certa præsupponuntur, quæ tamen adhuc probatione indigent. 2) Illud esse perficere Canonem, constanter pernegamus, sive vocem Canonis active sive passive intelligamus, uti antea sat probavimus (a), licet verba nostra cum sua sententia conciliare perperam conetur. Quis enim persuaderi sibi patietur, librum Θεόπνευστον, ab alio consignatum, Ecclesiæ offerre, idem esse ac perficere Canonem? 3) Sin *Dn. Auctōr* existimat, Ecclesiam, cui offertur tale Scriptum, Canonem perficere, periculum est, ne Pontificiis justo propius accedat, qui tantam auctoritatem Ecclesiæ tribuunt (b). 4) Nec opus fuit, ut *Cl. Vir* ad verba: *in Canonem redigenda*, adderet: *tanquam eo per-* *pertinentia*, *Sc.* cum satis notum sit, nulla scripta in Canonem redacta esse, nisi quæ eo pertinuerint.

SECTIO II. SPECIALIS.

De quorundam Librorum Canonicorum Collectionibus.

§. I. His itaque expeditis, breviores hic lineas ducere licebit. *De clausulis Deuteronomii & Libri Josue concernit, de quibus §. XII. Diff. nostræ egimus, si, ut Dn. Adversarius judicat, ipsi non contradicimus, cur eas suis בָּרְלִי אַסְפֹּת tribuit, atque inter alias Collectiones exempli loco adduxit (d)? Si porro §. XIII. cum eo non pugnat, quare Samuelem, Nathanem, Gad aliquosque illis בָּרְלִי אַסְפֹּת accensuit, quos tamen Librorum Canonicorum collectores fuisse, absque sufficienti ratione dictum, asseveravimus?*

B 2

§. II.

אַסְפֹּת

(a) Disp. nostra p. 42. seq. (b) vid. præter Theologos ibid alleg. JOH. GERHARD. Loc. Theol. Tom. I. Loc. de Script. S. p. 7. (c) Ant. Nov. A. 1728. p. 477. (d) ib. A. 1727. p. 112. sq.

*De libro
Psalmo-
rum.*

§. II. *Ad librum Psalmorum* ut deveniamus, ubi nunc dicit, *sibi unice de collectione circa formam externam sermonem esse*, supra Seet. I. §. 2. respondimus. Sed cum negat, *se unquam scriptisse, hymnos Assaphi & filiorum Coræ, priusquam additi fuerint, neglectos vel pene deperditos fuisse*, dictorum suorum admodum est immemor, siquidem diserte affirmarat (a): *Dass es solche fast verlohrne Göttliche Schriften gegeben, die von dergleichen Männern gesammlet worden, ist gar leicht aus denen Psalmen, u. s. w. zu erweisen.* Hoc ipsum ut probet, provocat inter alia ad hymnos Assaphi, inquiens: *Eben so sind die Psalmen Assaphs nachgetragen worden, quibus etiam mox adjungit Psalmos filiorum Coræ; qui omnino aut ad assertum eius probandum, aut frustra eo quidem loco & paragr. sunt allegati.*

De Clausa. §. III. Quando *Dn. Dissentiens* ad Psalmi LXXII. clausulam pro *la Psalmi* greditur, quæstionem quasi præliminarem movet, *utrum Deus, auctor ordinis, autographa sancta Vet. Test. statim ab illo tempore, quo ab auctoribus S. Ecclesiæ fuerant tradita, tali ordine, quo hodie reperiuntur, ordinanda esse jusserit?* &c. Respondet ipse, sicut πᾶσα γραφὴ Θεόπνευσος, ita in V. T. (propter unitatem Ecclesiæ Israelite) Scripturam S. etiam ratione ordinis esse Θεόπνευσον: aliter autem statuendum esse de libris N. T. &c. Sed multa hic minus αὐτοῦ dicuntur. 1) Distinguimus inter id, quod Deus vult & intendit, & id, quod contra ejus voluntatem fieri solet. Concedimus, Deum esse Deum ordinis, serio etiam velle, ut omnia κατὰ τάξιν fiant; multa tamen contra ejus intentionem inordinate fieri, tristis docet experientia, & hoc etiam a Judæis factum est in ordinatione Librorum bibliorum externa, quamvis non in ipsarum unius ejusdemque libri partium dispositione, quas non turbatas credimus. 2) Deum autographa S. tali ordine, quo hodie deprehenduntur, disponenda jussisse, negamus, quia, ipso fatente *Cl. Viro*, ordo librorum V. T. admodum est perturbatus (b). 3) Libri illi successive sunt conscripti, ergo non statim ab eo tempore, quo a S. Auctoribus Ecclesiæ sunt traditi, sed tum demum justo ordine disponendi fuissent, cum omnes, aut saltem plerique essent confignati. 4) Si ordo librorum Scripturæ S. est divinitus inspiratus, ille vero periit, sequitur, quod aliquid in Scripturis Θεόπνευσον perierit, quod est absurdum. 5) Si illud argumentum,

quia

(a) l. c. p. 113. (b) vid. CALOV. Proleg. ad Bibl. Illustr. Tom. I. p. 652. & Critic. S. Bibl. Diatrib. V. p. 148. sqq. LAUR. FABRIT. de Partit. Cod. Hebr. c. 5. p. 259. JOH. FRISCHMVTH. Diff. de Divisione Script. S. AUG. PFEIFF. Critic. S. c. I. Seet. II. quæst. 2. & 3. Opp. Philol. p. 683. sq. Cel. Dn. D. WEIDENER. Colleg. Disput. Theol. Disp. III. p. 13. sq. Cel. Dn. D. JOH. GOTTL. CARPZOV. Introd. ad Libr. Bibl. V. T. P. I. c. 2. p. 26. alii.

quia πᾶσα γραφή, etiam ordo ejus est Θεόπνευστος, sua vi & nervo gauderet, id quoque applicandum esset ad libros N. T. cum hi non minus pertineant ad πᾶσαν γραφὴν Θεόπνευστον. Jam vero de his aliter censendum esse scribit. 6) Annon etiam Ecclesia N. Fœderis est una? Aut si intelligit Ecclesiæ particulares, nonne & Ecclesia V. T. saltem in & post captivitatem Babylonica dispersa fuit? Nonne Judæi per totum idque amplissimum Ahasveri regnum dissipati fuere? vid. Esth. III. 8. De 10 tribubus dispersis conf. 2. Reg. XVII. 6. &c.

(a) Et quid tandem Ecclesia vel uno loco degens vel passim dispersa ad Librorum Canonicorum ordinem sive legitime observatum sive neglectum faciet? Quæ quando ad Psalmos applicamus, neque dicere audemus, eorum ordinem esse conturbatum, neque, si vel maxime ordo absolutissimus desideraretur, hunc ordinis defectum Deo esse adscribendum, quia tot sunt libelli, quot sunt Psalmi. Itaque non est, cur male interpretetur, quod fusius inquirere noluerimus vel in Psalmi illius LXXII. locum vel universum Psalmorum ordinem, utpote quod erat ἀλλότριόν τι, nec locus suppetebat huic tam amplæ & arduæ pertractandæ quæstiōni, adeoque non modo in libertate nostra positum erat, sed etiam instituti ratio poscebat, hanc aliis relinquere disquisitionem (b).

§. IV. Sequitur controversia de Psalmo XC, quem ipsa inscriptio Mosis triduit. Circa hunc Cl. Vir nostram sententiam nunc concedit, nunc iterum negat, suamque opinionem adstruit, secum sic ipse pugnans (c). Quærit insuper, 1) utrum adjectio Psalmi Mosaicæ, ad Psalmos Davidis facta, fuerit ex mandato divino, an ex libertate Ecclesiæ? Resp. Factam esse si non ex immēdiato Dei jussu, tamen ex ejus directione & singulari providentia. 2) Vtrum insertio hæc fuerit autographi, an apographi? Resp. Temerarium foret, hic aliquid certi definire, neque hæc quæstio ad rhombum spestat. 3) Cur insertio hujus cantici Mosis non citius facta sit, cum alii ejus hymni Pentateucho sint inserti? Resp. veremur, ne quæstio ista sit nimis curiosa. Quis Deo aliquid præscribet? Quis omnia ejus consilia perscrutabitur? Sufficiat nobis, sic ei placuisse. Cur vero reliqui Mosis hymni in Pentateucho continēuntur, suis rationibus constat. Canticum illud Exod. XV. ad connexionem historiæ pertinet. Supremus ejus hymnus propterea non omittendus fuit, quia populo Israelitico præcipue & præ reliquis commendandus, inculcandus, in os ponendus, manibus versandus, & tum divinæ benignitatis, tum ingratæ populi mentis testimonium esse debebat, vid. Deut. XXXI. 19. 4) Cur Mosis canticum in Psalterio non primo stet loco, sed demum 89 alios sequatur Psalmos? Resp. dicat mihi Clar. Vir, cur hymni Assaphi post Psalmum LXXII. & cantiones filiorum Coræ post Ps. LXXXIII. immixtæ sint medio Psalmorum Davidis, quorum multi non solum præcedunt sed quoque sequuntur, cum tamen statuere nolit,

*De Psalmo
XC.*

B 3

hymnos

(a) vid. JOSEPHUS Antiqv. I. II. c. 5. & I. 12. c. 1. VORSTIUS Observ. ad R. DAV. GANZ צמח רوى p. 256. sq. (b) vid. Dr. D. CARPZ. Introd. ad Libr. Bibl. V. T. P. II. c. 3. §. 14. p. 131. sqq. (c) Ant. Nov. Theol. A. 1728. p. 478. sq.

hymnos eos antea neglectos vel pene deperditos fuisse. Adeoque id, quod exinde colligit, neque de Psalmo Mosis procedet.

An ספר הושר sit Psalterium? §. V. Ceterum non exiguum parachronismum committit Dn. *Adversarius*, cum s. librum Iustorum pro Psalterio habet. Atqui jam ejus mentio fit Iof. X. 13. Num quæso jamjam tempore Josuæ Psalterium conscriptum fuit? Novimus quidem, Interpretes hic in magna abire sententiarum divortia (a), nemo tamen, quantum meminimus, pro Psalterio venditavit vel venditare potuit.

De Proverbiis Salomonis. §. VI. *De Proverbiis Salomonis* pristinam suam sententiam repetit, non autem stringentibus rationibus confirmat. *Librum משלוי*, ait, *historica serie conscriptum*, & *historiae ultimæ Salomoneæ* 2. Chron. IX. 29. citatae partem unam esse; librum קהלה partem alteram. Sed quis non videt, librum Proverb. & Koheleth non *historica*, sed *moralia*, γνώμας & משלים, unde & priori nomen est, tractare? Propterea nemini persuadebit, locum 2. Chron. IX. 29. respicere Proverbia Salomonis & Ecclesiasten (b), 1) quia נטן רבבי ad quæ ibi provocatur, nuspiam in his libris exstant, sicuti suam ipse sententiam de prioribus משלים capp. a Nathane conscriptis retractat. 2) Tantum abest, ut Cap. XXX. Prov. ultimam Salomonis historiam ab Ahia conscriptam contineat, ut potius nil nisi moralia, adagia & his similia tractet, & in ipsa Capitis inscriptione verba Aguris dicantur. 3) Ibi allegatur נבואת אחיה prophetia Ahiae (c); Qualem autem prophetiam nobis ostendet in hoc Capite? 4) Nosce velimus, ubi in his libris, Visionum Juddi, aut rerum gestarum Jero-boami vel minima fiat mentio. Verbum העתק in Hiph. nunquam notat: Senioribus tradidit, sed transtulit, transcriptis, vid. Gen. XII. 8. Job. IX. 5. XXXII. 15. (d) Scopus §. 20. p. 51. Diff. nostræ fuit, probare, collectionem, qualem statuit Cl. Vir, e libro Prov. elici non posse, quod ubi præstitimus, etiam ipsius destruximus sententiam. Et annon hac ratione controversiæ statum attigerimus, æquus lector judicet.

SECTIO III. SPECIALISSIMA.

De Libro Geneseos, an illum Moses e Schedis Patriarcharum collegerit?

Nihil Dn. §. I. Cum Dn. *Dissentiens* Mosen diserte vocaverit (e) primum בעל Adversario אספונות & collectorem antiquorum scriptorum Θεοπνεύσων, in altera Diff. non affinximus, stra ei non affinximus id, quod p. 1. §. 2. & p. 5. §. 8. de eo scripsimus, atque nec ipsi non utinam de ejus opinione non verendum sit, quod habetur p. 15. n. 8. Status biscum vero controversiæ, quem priori Diff. dedimus, dicentes, esse quæstionem: Num gnamus. Prophetæ Virorum Θεοπνεύσων scripta dispersa, DIVINITUS ADMONITI, collegerint, non mentem nostram, sed Dn. *Adversarii* hypothesin, quam ex ejus observationibus contraximus, exprimit. Quod si Moses etiam ratione Geneseos Θεό-

πνευ-

(a) vid. HOTTING. Thes. Philol. I. 2. c. 2. Sect. II. p. 529 QVENSTED. Syst. Theol. P. I. p. 191. JAC. MARTINI de Libris deperdit. Disc. II §. 72. sqq. RAUPP. Lex. p. 413. Cel. Dn. D. CARPZOV. Introd. ad Libr. Bibl. V. T. P. I. c. 4 p. 56. Cel. Dn. L. WOKEN. Protrept. ad Pietat. Critic. p. 17. seqq. alii. (b) conf. HOTTING. ib. I. 2. c. 1. Sect. III. p. 486. & 496. (c) vid. QVENSTED. I. c. p. 192. (d) Leg. FULLER. Miscell. S. I. 6. c. 19. LEIGH. Critic. S. p. m. 371. sq. GUSSETIUS Comment. Lingv. Hebr. Cel. Dn. STO-CKIUS sub hac voc. aliique. (e) Ant. Nov. Theol. A. 1727. p. 112.

$\pi\tau\eta\mu\sigma\sigma$ fuit, sane non sufficit divina tantum admonitio, sed & accessit immediata, non rerum quarundam, sed omnium, suggestio, quæ autem cum ejus sententia stare nequit.

§. II. Statuit *Ci Vir*, scribendi artem jam ante Mosen viguisse, eamque *Quando aegrum necessarium fuisse 1) ob Cainum & Cainitas*, qui piorum conventus evitare scribendis rint. Resp. Licet nos circa gravem hanc controversiam in tanta opinionum ortum cediversitate tutius $\varepsilon\pi\acute{\epsilon}\chi\eta\pi$ eligamus (*a*), argumenta tamen, quæ pro antiquitate perit? artis scribendi hic adducta sunt, non esse sufficientia, docebimus. Resp. itaque ad primum, vix esse credibile, Deum voluisse Cainum fratricidam, hypocritam, imo desperantem convertere medio extraordinario. Et nonne Cainitis suffecisset Verbum Dei audible & traditio oralis (*b*), quam cum illi malitiose spernerent, seque a piorum cœtu separarent, num eatenus conversionis eorum spes erat? 2) *Ob notitiam consanguinitatis*. Sed hanc nosse poterant per longevitatem, per oralem traditionem, per non adeo ingentem hominum multitudinem. Nec legimus, eos de Genealogiis multum fuisse sollicitos. 3) *ob regni Ninrodi dilatationem*. At argumentum inde defumtum ultra meram conjecturam nihil certi demonstrat, ut taceam, quam coacta sit explicatio verborum Gen. X. 9. *גָּבֹר צִדְּ רַפֵּנִי וְהֹהֶה* (*c*) 4) Exinde indicium petit, quia nomina Alphabethi Hebraici fere in omnibus linguis sint conservata. Resp. Ut hoc non absolute largimur, sic nihil amplius probare posset, nisi ipsam linguam, non vero præcisè literarum Hebraicarum scriptionem, ante confusione Babelicam, fuisse usitatam.

§. III. Ponamus quoque, literarum usum jam ante Mosen invaluisse, non tam exinde sequitur, Patriarchas scripsisse ex $\Theta\epsilon\pi\tau\eta\mu\sigma\sigma$. Stauimus potius cum HOTTINGERO (*d*), usum earum, si quis fuit, mere politicum fuisse, aut oeconomicum. Quod si vero Patriarchæ res etiam sacras & Ecclesiasticas literis tradiderunt, factum illud in praesentis ium Ecclesiæ usum, non vero futuræ Cananæ, cuius initium tempore Mosis facere voluit ipse Deus.

§. IV. Argumentum ab immortalitatis studio defumtum ultra levem conjecturam non procedit. Et potiori jure, quam *Dn. adversarius* concludere possumus: Sicut Deus Mōi inspiravit Creationis historiam, ita & hic reliqua in Genesi contenta per immediatam $\varepsilon\lambda\alpha\mu\phi\pi\pi$ sibi revelata conscripsit.

§. V. Ut probet, Patriarchis fuisse Manuscripta $\Theta\epsilon\pi\tau\eta\mu\sigma\sigma$, provocat ad *An Patri colloquium Jacobi & Labanis in monte Gilead*, Gen. XXXI quod sollicite & fere archis fuerit tenus literis sit confignatum; cum contra adventus Jacobi ad fratrem in rint Manut Seir Gen. XXXIII. 14. ejusque ibi res gestæ prorsus reticeantur. Inde colligit, scripta $\Theta\epsilon\pi\tau\eta\mu\sigma\sigma$ &c. Sed Resp. Illius colloquii descriptionem Spiritus S. per Mosen nobis tradidit, quia ad historiæ nexum facit, & multa, quæ circumstant, memorabilia complectitur. Adventum vero Jacobi in Seir expondere nobis aut non potuit, quia ille non subsecutus videtur; aut noluit, etiamsi illuc migraverit, quod in Spiritus S. libertate situm fuit (*e*). §. VI.

(*a*) Præter plurimos Scriptores, quos Diff. nostra posteriori p. 7 sq. recensuimus, hic addere liceat HOTTING. qui Patribus ante diluv. non defuisse characteres scribit Thef. Philol. I. 1. c. 2. Sect. II. p. 87. CALOV. System. Locor. Theol. T. I. p. 285. qui Mosis ætati tribuit, & PFEIFF. Synops. Quæst. nobil. Philol. Disp. I. quæst. 1. Opp. Philol. p. 1049. sq. qui $\varepsilon\pi\acute{\epsilon}\chi\eta\pi$ eligit. (*b*) conf. CALOV. I. c. p. 284. sq. & HOTTING. I. d. (*c*) vid. AUGUSTIN. I. 16. de C. D. c. 4. P. II. p. 278. & comp. COQUEUS h. I. LVTHERUS in Comment. ad h. I. RAUPP. Biblioth. portat. I. 3. P. I. p. 59. PFEIFFER. Dub. Vex. Cent. I. Loc. 30. p. m. 41. sq. POLVS in Synops. h. I. &c. (*d*) I. c. (*e*) vid. RAUPP. & POLUM ad h. I.

An Manu-
scripta Ma-
jorum Mo-
ses college-
rit?

§. VI. Audiamus nunc, quibus rationibus *Ci. Vir* ulterius probet, *Mosen Majorum suorum autographa collegisse*. I. Pro se allegat locutionem **ער-חיוּם** quæ identidem in Genesi occurrit. Verum voces istæ nostram potius causam juvant, cum opponantur illi tempori, quo res gesta fuit, adeoque demonstrent, hæc omnia posteriori ætate esse conscripta, non autem ab ipsis Patriarchis. Quid enim nos cogit, ut hæc verba a Mose demum addita credamus? Neque duntaxat in Genesi deprehenduntur, sed etiam sæpe alias, v. c. Deut. III. 14. An vero credit *Dn. Adversarius*, Deuteron. quoque esse συλλογὴν e Majorum diariis a Mose conquisitam?

§. VII. Ad II. (a) respondemus: Moses non potuisset agnosci ut scriptor Θεόπνευσος, si Patriarcharum Manuscripta Θεόπνευσα confarcinasset; Sed tum potuit pro tali agnosci, eique major penes alios conciliata est fides & auctoritas, cum res nunquam antea conscriptas ex immediata inspiratione ipse consignasset. Vbi certe haud orthodoxe sonant verba: *Scripturam S. habere vim interra S. habeat nam movendi homines, hoc certum est de vi illuminandi & convertendi.* --- Num vim moven- vero habeat etiam vim movendi corda, ut aliquam historiam habeant pro divinitus di corda, ut i spirata, alia quæstio est. Nonne vel minima Scripturæ S. historia pertinet ad historiam Dei Verbum? Atqui hoc pro tali agnoscimus ejusque divinitatem credimus habeamus potissimum per & propter testimonium Spiritus S. in corde nostro, quippe qui pro divini- intime & indivulse cum Verbo est conjunctus, & hæc vis Scripturæ supernatu- tuts inspira- ralis nobis parit fidem divinam, cum ex reliquis κριτηρίοις non nisi fides huma- ta?

§. VIII. Locum I. Cor XIV. 32. male a *Viro Doctiss.* applicatum fuisse, demonstravimus, ad quæ nihil solidi regessit. Sequentia vero de Libro belorum Domini ad caput causæ non spectant.

§. IX. Quando §. 19. affirmamus, ipsum Mosen verum & genuinum esse Geneseos auctorem, etiam subintelligimus, eum solum & unicum istius libri auctorem esse.

Vindican-
tur nostra
argumenta

§. X. Expositio dicti Gen. XXII. 14. quam *Dn. Dissentiens* suppeditat, est contra puncta vocalia, contra divinam accentuationem, & contra ipsum sensum.

a Dn. Ad-
versarii ob-
jectionibus.

§. XI. Tandem locum Gen. XXXVI. 9. sqq. ad suas partes pertracturus, *Mosen*, inquit, hæc *Ducum Regumque nomina & genealogiam ex autographo Θεόπνευσῳ Esavi, vel alicujus ex ejus posteris, baurire potuisse.* Resp. A potentia ad actum non V. C. Et quis Esavum, cuius Ep. ad Hebr. XII. 16. non admundum honorificam facit mentionem, constituit virum Θεόπνευσον; Nec Moses h. 1. Θεόπνευσον egisset virum, si aliorum scripta nude recensuisset, nec ex fibi immediate facta inspiratione ea omnia mandasset literis.

§. XII. Reliquas nostras probationes, sc. II. III. IV. V. VI. VII. se non ferre existimat. Ast dummodo ostendimus, hunc, illum locum ad ipsum Mosen, ut scriptorem, non collectorem, referri debere, facile erit demonstratu, reliqua Geneseos, historica serie connexa, non aliis tribui posse. Alioquin sequeretur, Mosen in hoc commate, hoc capite, & s. p. Θεόπνευσον fuisse, in aliis minus, aliaque absonta plura, cessaret stili æqualitas, apta rerum cohærentia, &c. Verba paragr. 20. nostri, quæ respicit *Ci. Vir*, non *Josephi* sunt, sed *Calovii*, qui cum Scripturas S. e diariis vel commentariis collectas esse, simpli- citer neget, illi omnino contradicit. Et sic quoque, quæ §. 15. monui- mus, firmo adhuc talo consistunt.

ער כח סופא ר' מלתא

(a) vid. Antiq. Nov. A, 1728. p. 483.

Coll. diss. A. 116, misc. 55